

36.

Rajczi Imréné:

A személyiségfejlesztés egy lehetséges útja

1. Az iskola megváltozott szerepe a személyiségfejlesztésben

Az elsődleges szocializációs közeg, a család nevelő hatásainak gyengülése az utóbbi évek társadalmi szintű problémája. A család funkcionális eltűnése, a szociális bizonytalanság, a szülői minták hiánya jellemző. Válságba kerültek a hagyományos szülői szerepek, minták, sérült az értékátadás folyamata. Lelkünk egészsége nagyon törékeny lett.

A mai magyar társadalomban a személyiségfejlődést meghatározó közegek, közösségek (család, iskola, kortárs csoportok) és a lelki egészségvédelem szempontjából fontos pozíciót betöltő személyek (orvos, lelkész, pedagógus) szerepe felértékelődött. A személyiségfejlesztés azonban a testi-lelki-szellemi képességeket érintő összetett folyamat, komplex egészségfejlesztési szemléletet és gyakorlatot igényel.

Mára sok gyermek számára az iskola maradt az egyetlen nevelő, szocializációs funkcióval bíró közeg, intézmény, amely felkészít, nevel az optimális testi és lelki működőképességre, lényegében primer prevenciós és korrekciós funkciókat is végezve. A tanító, oktató, képző iskola modellje fokozatosan új funkciókkal gazdagodik. Az alapvető, hagyományosan meglévő kognitív képességgondozás mellett - mely által az iskola maga is stresszforrás - előtérbe kerülnek eddig kevésbé hangsúlyos funkciók, mint a korrekció, reedukáció, családgondozás, a részképesség-zavaros, diszfunkciós, magatartás-problémás és egyéb fogyatékos gyerekek beilleszkedésének segítése, mert az integráció, a felzárkóztatás időszakát éljük. Ezek mellett az iskolának hatékonyan kell megküzdenie az iskolai kortárs csoportok negatív szocializációs hatásaival és a családokat ért negatív társadalmi hatások (munkanélküliség, válás, egzisztenciális problémák) hibás feldolgozási módjaival (dohányzás, alkohol, drog, önfelmentés, tagadás, önfeladás), melyek a gyerekek személyiségfejlődését károsan befolyásolhatják.

Az iskolában szerzett tapasztalatok, élmények, a pedagógusok visszajelzései, a gyermek személyes sikerei, kudarcai, osztálytársaihoz, kortársaihoz való viszonya kiemelt jelentőséggel bírnak a gyerek élményvilágában, meghatározóak az önértékelés, az énkép, az énefejlődés alakulásában.

Társadalmi szintű elvárás a hatékonyság, de komplex egészségnevelés csak team-munkában lehetséges, szakmai hálózat segítségével, gyermekvédelmi felelős, pszichológus, fejlesztőpedagógus, mentálhigiénés szakember közreműködésével.

A rendszerváltással egyidejűleg elindultak posztgraduális képzések, melyek a lelki egészség promóciós és a prevenció minden ismert területére igyekeztek felkészíteni, köztük az iskolai munkára is. Az iskolai lelki egészségvédelem tevékenységi terület, megközelítésmód, feladathalmaz, szemlélet, akciós kutatás. Átgondolt, önhatékonyságot fokozó, cselekedtető programokat igényel.

A társadalomban zajló változások következményeként az átalakuló iskolarendszerben a pedagógusok érdeklődése fokozott a személyiségfejlesztő, problémamegoldó, konfliktuskezelő módszereket, technikákat tanító képzések iránt. A speciális fejlesztő és prevenció programoktól világszerte és a magyar iskolákban is a nevelés hatékonyságának növelését várják. Ezek általában egy-egy korosztályt céloznak meg aktuális problémával, és eredményük szemléletbeli változásokat okozhat, de az iskola egészének légkörét csak lassan képesek befolyásolni. Pozitív hozadékuk a tisztánlátás, értékorientáltság, felelősségvállalás, problémamegoldásra való törekvés, elfogadás, a tanár-diák-szülő viszony erősödése lehet.

2. Szülőként egy mentálhigiénés programban

Szülőként részese voltam egy világszerte elterjedt programnak, melyet az ENSZ A Béke és az Erőszakmentesség Kultúrájának Évtizede a Világ Gyermekeiért címmel hirdetett meg a kultúra és a béke előmozdítására szervezett mozgalom részeként. Ez az LVEP. A Living Values Education Programme (Belső Értékeink Nemzetközi Oktatási Program), egy átfogó, értékre nevelő, személyiségfejlesztő program, mely értékválsággal küzdő társadalmunkban hitet tesz a minőségi nevelés teljes embert formáló erejében.

A tréning résztvevőjeként, mint szülő értékalapú légkörben (véleménynyilvánítás szabadsága, egymás iránti tisztelet, együttgondolkodás, nyugalom, tolerancia, figyelem), a 12 alapvető emberi értékre reflektálva a tréning vezetője által irányított különféle módszerekkel tárhattam fel belső világomat. Kommunikációs gyakorlatok, tánc, reflexió, szemléltetés, zene segített önmagam személyes, szociális, erkölcsi és lelki értékeivel való szembesülésben. Mások meghallgatása megerősített abban, hogy ezek az értékek mindnyájunk számára fontosak, meglétük vagy hiányuk befolyásolja életünket. Az önértékelés és a tolerancia növekedése minden gyakorlati foglalkozáson megvalósult. Erősödött bennünk az

értékválasztás tudatossága, a felelősség önmagunkhoz és másokhoz való kapcsolatunkban, formálódott életfilozófiánk.

A programot pedagógusként fokozott érdeklődéssel igyekeztem jobban megismerni, hiszen munkámban nélkülözhetetlen az értékalapú légkör az értékalapú nevelésben. Így szereztem tudomást arról, hogy az LVEP különböző életkorú gyerekek (3-7), (8-14), fiatal felnőttek és szülőcsoportok körében egyaránt alkalmazható eltérő metodikával, kidolgozott foglalkoztató anyagokkal. Még veszélyhelyzetben is sikerrel használják a földrengés, háború sújtotta térségek gondjaival, az utcagyerekek problémájával vagy a drog-rehabilitációban résztvevő fiatalok gondozásával foglalkozó szakemberek.

A Belső Értékeink Nemzetközi Oktatási Program 1996 augusztusában a világ minden tájáról az UNICEF New York-i központjába érkezett 20 nevelő elhatározásából született. Az ENSZ által meghatározott 12 alapvető emberi érték: béke, tisztelet, szeretet, tolerancia, boldogság, felelősség, együttműködés, alázat, becsület, egyszerűség, szabadság, egység és a gyermeki jogokról szóló konvenció alapján egyetértve kialakították az értékeken alapuló nevelés céljait és feladatait. Alaptétel: az egyén és a közösség fejlesztésében a nevelésnek alapvető szerepet kell játszania, ami a testi, intellektuális, érzelmi és szellemi dimenziók együttes fejlesztésén keresztül valósítható meg.

Létrejött a „Belső értékeink tanári kézikönyv”, melyet 1997 februárja óta használnak. A program sikerét jelzi az azóta megjelent öt újabb kötet, különböző életkorú és problematikájú célcsoportokkal foglalkozó nevelők, szülők, mentálhigiénés szakemberek számára, akik így elvi alapvetést és gyakorlati módszertant, értékalapú tevékenységek egész sorát ismerhetik meg. Alkalmazásuk során támogató vezetéssel képessé válnak az értékek felfedeztetésére, megértetésére és annak megtapasztaltatására, hogy ezen értékek mennyire fontosak önmagunkhoz, másokhoz vagy a szélesebb társadalomhoz való viszonyunkban. A Living Values sorozatot 9 nyelvre fordították le (angol, kínai, japán, lengyel, portugál stb.) és újabb 21 nyelven (holland, német, olasz, görög, magyar, szerb, vietnámi stb.) tartanak rá igényt.

A programot alkalmazó pedagógusok, nevelők a világ minden részéről értékelési lapokat küldenek munkájukról, melyekben beszámolnak az általuk vezetett csoportban tapasztalható légkör pozitív változásairól. Az agresszió csökkenését, az együttműködésre való készség fokozódását, a konfliktusmegoldásra való törekvését, a tolerancia, a tisztelet erősödését tapasztalják. A résztvevők pedig örömmel élik meg, hogy a felfedezett értékek

megváltoztatják őket, szociális készségeik, képességeik gazdagítják emberi viszonyaikat, teljesebbé teszik életüket.

A programot a világ különböző részeiből származó nevelők által létrehozott (Svájcban bejegyzett) non-profit szervezet (ALIVE Association for Living Values Education International) koordinálja. Helyi szervezetei a világ 77 országában, több mint 8000 helyen vannak jelen. A helyszínek többsége iskola, szülőszervezetek, egészségközpontok, utcagyerekeket gondozó központok, menekülttáborok. Fenntartásukról az UNESCO, intézmények és magánszemélyek gondoskodnak.

3. Személyiségfejlesztő gyakorlati program 8-10 éves gyerekek számára

Ezek az élmények és ismeretek erősítettek meg abban, hogy fejlesztőpedagógusként egy témakörben, saját elképzeléseim szerint programot készítek, mely 8-10 éves gyerekek oktatására alkalmas. Általános, erre a korosztályra érvényes elvek rögzítése után egy kiválasztott érték felfedeztetését és fejlesztését szolgáló gyakorlatsort terveztem.

Meggyőződésem, hogy a mindennapi fejlesztő munkám mellett mód és idő nyílna a lelki egészségvédelem és fejlesztés ilyen formáira is. Segítségükkel megtaníthatom a gyerekeket emberi módon élni, az emberi lét alapfeltételeként az együttműködésre és bizonyos fegyelmi szabályok belső meggyőződésből vállalt betartására, hogy egy jobb és szebb világ alkotó részesei lehessenek.

A program megvalósítása saját képességeim, értékeim számbavételét, tapasztalataim alkalmazását, kulturális és nevelési ismereteim figyelembe vételét, kreativitásom felhasználását igényli. Az értékeken alapuló atmoszféra kialakításához aktív odafigyelés, nyitottság, problémamegoldásra való törekvés, elfogadás, szeretet szükséges. A pozitív viselkedésformák megerősítése, közös szabályalkotás szintén nélkülözhetetlenek.

A gyerekeket rengeteg személyes tapasztalathoz kell juttatnom, de nem elég csak érezniük, gondolkodniuk az értékekről, hanem szembesíteni kell őket döntéseik hatásáról.

A gyerekeket saját kultúrkörében meglévő kincsek (szólások, történelmi személyek, irodalmi hősök, dalok, zeneművek) segítségével kell vezetnem az egyetemes értékek megismertetéséhez. Építhetek a gyerekek képzeletére is, mely jó motivációt biztosít az ellenállóbb tanulók esetén.

A relaxációs és figyelemösszpontosító gyakorlatok elősegítik, hogy „érezzék” az értékeket. Lecsendesítik és elégedettebbé teszik őket.

A tanulók kedvelt tevékenységei lehetnek azok, amelyek a művészi megjelenítést segítik: írjanak verset, mesét, készítsenek riportot, rajzoljanak, énekeljenek, táncoljanak, vagy tegyenek sétát a természetben az egyszerűség értéke kapcsán. Készíthetnek fényképet, szobrot, festményt önállóan vagy kisebb csoportban.

Megtanulhatnak (tudatosabbá tehetnek) nyelvi kifejezéseket, melyek használatával örömet okozhatnak önmaguknak és másoknak is. Megtanulnak szavakba önteni olyan érzéseket, amelyek különféle viselkedés esetén kerítik őket hatalmukba.

A konfliktusmegoldás során erősítenem kell a gyerekek szociális készségeit. Eljátszott szituációkban gyakorolhatják a békéltető szerepét, átélhetik az előítéletek útvesztőit, a verbális és nem verbális üzenetek szerepét és hatását.

Feladatom az egyéni tettek másokra való hatásának megfigyeltetése, továbbá a tömegtájékoztatás és a reklámok által közvetített üzenetek hatásának megvilágítása.

A közös munka során érzékeltetem számukra az egység, a kulturális összetartozás, az egymás iránti tolerancia és felelősség érzését.

Az értékek a tanítási órák közül az irodalom és a művészeti órák bármelyikében, közösségi foglalkozások, napközis szabadidős programok gazdag kitöltésére, kirándulás színesítésére, műsoros est keretében vagy színjátszás során sikeresen feldolgozhatók.

A gyerekeket egy varázslatos utazásra hívom az értékek birodalmába, ahol felfedezhetik önmagukat, megismerhetnek másokat és rádöbbenhetnek arra, hogy ennek a tudásnak a birtokában közösségben élni mekkora öröm.

Egy kiválasztott érték felfedeztetésére, fejlesztésére szolgáló feladatsor 8-10 éveseknek

TISZTELET

1. Értékek (tulajdonságok)

Zenehallgatás: Dés László-Gesztli Péter A dzsungel könyve c. zenés színdarabjának Szavakat keresek című dala. Beszélgetés a dal kiváltotta érzésekről, gondolatokról.

Elmagyarázom, hogy a következő hetekben a tiszteletről fogunk sok újat megtudni. NEM A RUHA TESZI AZ EMBERT szólás értelmezése kapcsán a belső értékek, tulajdonságok gyűjtése vezet el minket a tisztelet fogalmához.

Megbeszéljük:

- Miért fontos a tisztelet?
- Mikor érzünk tiszteletet magunk iránt?
- Az önbecsüléshez fontos, hogy ismerjük saját értékeinket.

Mindenki más-más tulajdonságában tiszteletre méltó. Tulajdonságok gyűjtése, megbeszélése, szemléltetés egy színes lombosodó fán (levelek a tulajdonságok).

2. A te értékeid

A tisztelet-fa gazdagítása előre kiosztott tulajdonságlevelekkel és azok magyarázatával. Ezek a tulajdonságok biztosan fenn lesznek a fán: barátságosság, együttérzés, gyengédség, szorgalom, jóindulat, megbízhatóság, gondosság, türelmesség, szeretni tudás, együttműködés, szellemesség, ötletesség, önbizalom, okosság, művészi hajlam, szelídség, becsületesség. Közülük választ ötöt a gyerek, ami rá jellemző. Ezt mindenki ismerteti. Majd írnak egy-egy mondatot arról az esetről, amikor tiszteletre méltóak voltak.

3. Öntisztelet, önbecsülés

A következő szempontok alapján a gyerekek „Én-Mobilokat” készítenek pálcikákból, fonalakkal, színes papírok, képek, apró tárgyak segítségével, mellyel bemutatják magukat: kedvenc időtöltésed, családot, kedvenc állatod, kedvenc hobbid, miben hiszel, hogyan „adsz” másoknak. A feladat őszinteségre, kreativitásra buzdít, motivációt ad önmaguk és mások megismerésére.

4. Értékek (tulajdonságok)

Fésűs Éva: Ki a leghasznosabb? c. meséjének (lásd Függelék 1.) meghallgatása és a mese megbeszélése. Következtetésként megállapítjuk, hogy mindnyájunknak vannak értékes tulajdonságai, melyek mások számára hasznosak és tiszteletre méltóak. Együttműködésünk alapja mások értékeinek megismerése.

Relaxációs gyakorlat: Gyertya c. (lásd Göbel Orsolya (2006): Mozgás a képzelet szárnyán. Budapest, L'Harmattan 47.o.), melyben a gyerekek megélhetik önmaguk szépségét, fontosságát, fokozva önértékelésüket.

5. Értékek (tulajdonságok)

A gyerekek által kedvelt mesehősök csodált tulajdonságainak megvitatása részletek bejátszásával DVD-n vagy videón.

6. Mások tisztelete

Zenehallgatás: Halász Judit előadásában Bródy János Mit tehetnék érted c. dala

Mindenki kap egy papírt, amire ráírja a nevét és továbbadja. A lapra az illető egyetlen általunk ismert jó tulajdonságát kell írni, mire a lista eljut az eredeti tulajdonoshoz, így mintegy tükörben láthatja önmagát. A listát a gyerekek elolvassák, és aki szeretné, elmondhatja róla a véleményét.

7. A tiszteletlenség problematikája

Mesehallgatás: Wass Albert *Bulámbuk* c. története (lásd Wass Albert (2005): *Bulámbuk*. Pomáz, Kráter Műhely Egyesület).

Bábkészítés a meséhez krétával, festéssel csoportmunkában.

Beszélgetés a mese kapcsán az önzésről, a haszontalanságról, a durvaságról, a szeretetlenségről az elfogadhatatlan és tisztelhetetlen tulajdonságok között. A gyerekek megfogalmazhatják, mit érezhettek a mesében szenvedő szereplők, a gonosz, majd a megbüntetett szarvasbogár, az igazságtevő tündér.

8. A tiszteletlenség problematikája

Meserészletek dramatizálása Wass Albert története nyomán az elkészített bábokkal a tiszteletlenség okozta fájdalmak megjelenítésére, a méltó büntetés feloldásának eljátszására.

9. A természet tisztelete

Kirándulás a közeli erdőbe.

Megbeszéljük, miképpen tisztelhetjük a természetet, és ezek alapján megfigyeljük az emberi tevékenység nyomait a helyszínen. Kirándulás után a tapasztalatok összegzése következik. Megállapíthatjuk, hogy a tiszteletlenség a természetben is károkat okoz.

10. A tiszteletadás módjai

Zenehallgatás: Weöres Sándor *Ó, ne vidd el* c. megzenésített verse a Kaláka együttes előadásában.

Szituációs játék során (hat önként jelentkező ceruzát ad tovább először bármilyen módon, majd tisztelettel) tapasztalják meg a gyerekek a tisztelet jelentőségét. A játékot megbeszélés követi, melynek szerepe a két tevékenység közötti különbség megfogalmazása, érzések tudatosítása. Különböző szituációk (köszönés gyereknek, felnőttnek, útbá igazitás, idős embernek segítség felajánlása, kérés megfogalmazása szüleim felé) kétféle módon való eljátszása következhet, a pozitív viselkedésminták megerősítése céljából.

11. A tiszteletadás mikéntje sportjáték közben

Udvari vagy tornatermi játék után a tisztelettel, tiszteletlenséggel kapcsolatos élmények megbeszélése. Majd nagyobbaknak egyéni élmények rögzítése írásban, rövid fogalmazásban „Ami a sportban örömet okozhat” címmel.

12. Újságcikkek keresése köztiszteletben álló emberekről

Annak tudatosítása, hogy tiszteletben tartunk valakit, ha felismerjük, és tiszteletben tartjuk értékeit.

13. Köztiszteletben álló történelmi személyek

Mátyás király Szegeden c. mese (lásd Kóka Rozália (1990): Mátyás király rózsát nyitó ostornyele. Székesfehérvár, Út- Lap és Könyvkiadó Kft. 85.o.) meghallgatása, tulajdonságok gyűjtése a királyról.

Illusztráció készítése csoportmunkában képregényszerűen.

14. Köztiszteletben álló történelmi személyek

Mátyás király és a tisztesség c. történet (lásd Kóka R. (1990): uo.151.o.) előzetes megismerése alapján dramatikus játék. A gyerekek minél többet lehetőséget kapnak szereplésre, hogy átélhessék a megalázott és a felmagasztalt szerepét egyaránt. A játékot megbeszélés követi, amelyben a gyerekek beszélhetnek érzéseikről, a mesében megtapasztalható fordulat felszabadító hatásáról.

15. A tisztelet kifejezése, hatás másokra

„Védangyal” választás névkártya húzással. Az így kiválasztott társ felé a tisztelet kifejezése 1 héten keresztül, majd a kijelölt idő leteltével a tapasztalatok megbeszélése. Annak megerősítése, hogy tiszteletet adni és kapni is jó.

16. A tisztelet gyakorlása

Szituációs játékok:

- Első napod az iskolában. Kinyitod az ajtót, először lépsz be az új osztályodba. Mit érzel? Mit szeretnél, hogyan fogadjon a többi tanuló?
- Van az osztályban egy diák, aki néha kritizál téged. Most is azt tette.

Mit érzel? Milyen erényre van szükséged? Milyen gondolatokkal és szavakkal erősíted öntiszteletedet? Hogyan tudod véleményedet a másik tiszteletben tartásával kifejezni?

17. Különböző nézőpontok tiszteletben tartása

H.Otero a „Parabolas es son de paz” c. művéből A két madár c. mese (lásd Függelék 2.) meghallgatása, befejezése saját elképzelés szerint, tanulságok megvitatása. Annak megerősítése, hogy a másik ember véleményét csak akkor tudom tiszteletben tartani, ha elfogadom, ő másképp látja a dolgokat.

18. A tiszteletről tanultak felelevenítése

Felírjuk a táblára a tisztelet szót függőlegesen nagy nyomtatott betűkkel. Ezután a szó minden betűjéhez gyűjtünk a témával összefüggő kifejezést. Segítik a munkát az átélt élmények, tapasztalatok. A gyerekek számára feltehetően nem fog nehézséget okozni a feladat.

A pedagógus számára ez visszajelzés a közös munka sikeréről, az eltelt időszak eredményességéről.

A téma lezárásaként - mintegy keretet adva - az első foglalkozáson elhangzott dal (Dés-Geszi: Szavakat keresek c.) meghallgatása.

Függelék

1. Fésűs Éva: Ki a leghasznosabb?

Együtt laktak egy varróasztalkában a tű, a cérna, meg az olló. Egyszer a tűt vadonatúj tűpárnába szúrták, és ez a megtiszteltetés úgy a fejébe szállt a kis öltögetőnek, hogy hetykén villogni kezdett:

- Lám, hogy megbecsülnek! Kicsi vagyok, mégsem élhetnek az emberek nélkülem. Én varrom nekik a sok szép ruhát.

Nagyot perdült erre az orsóval a cérna.

- Még mit nem? Hiszen te már réges-rég rozsdás lim-lom leszel, amikor a ruhájukat én még mindig összetartom!

- Csitt-csatt-csitt!- csattant fel az olló. –Tévedtek mind a ketten! Enyém az elsőbbség, mert én szabom ki az anyagot, sőt a cérnát is elnyisszantom, ha fölösleges!

- Ejnye!- kiabáltak rá a tű meg a cérna. –Hát akkor ki a leghasznosabb közülünk?

A tű villogott, a cérnaorsó pörgött, az olló csattogott haragjában, mégsem tudtak megegyezni. Végül megkérték az öreg stoppolófát, hogy tegyen igazságot. A stoppolófa kidugta fejét egy harisnya lyukas sarkán, és azt mondta:

- Addig igazán nem dönthetek, amíg nem látom, mit tudtok.

- Hát ide nézz!- nyisszent fel az olló, s azzal nekiszaladt a kikészített szövetnek. Szépen darabokra szabta, akkor azonban megállt a tudománya, mert mégsem lett ruha a ruha.

Nosza fogta magát a tű, és szaporán bujkálni kezdett a szövetben. Föl-le bukfencezett, s amikor már jókora utat tett meg, kimelegedve nézett hátra:

- Ni, mekkorát szaladtam! Ez csak derék munka?

Igen ám, de akkor derült ki, hogy a cérna nem ment utána! A varrótű hiába szurkálta össze a szövetet, egymagában haszontalan ugrálást végzett.

No lám!- kacagott a cérna- Úgy látszik, mégis énram van a legnagyobb szükség!

Bújt is volna tüstént a szövetbe, hogy ezt bebizonyítsa, de bizony nem sikerült. A tű nélkül ő sem ment semmire.

Nagyot koppant akkor az öreg stoppolófa, és így szólt:

- Látjátok, milyen ostobaság azon vitatkozni, hogy ki a leghasznosabb! Mindegyikőtök sokat ér a maga módján, de csak egymást megsegítve és egymást megbecsülve tudtok igazán jó munkát végezni.

Elszégyellte magát a tű, a cérna, meg az olló. Nem is veszekedtek többet, hanem az olló tovább vágott, a cérna a tűvel barátságosan összekapaszkodott, és azóta már nagyon sok szép ruhát megvarrtak együtt, békességben.

2. H. Otero: A két madár c. története

Két madár élt boldogan egy fán, egy fűzfán. Az egyik a fűz legmagasabb ágán ült, a másik lejjebb volt, ott, ahol az ágak egymásba futnak.

Egy kis idő múlva a feljebb ülő madár, hogy megtörje a csendet, így szólt: -Ó, milyen szép zöld levelek!

Az alsóbb ágon ülő madár azt hitte, hogy a másik provokálni akarja őt. Kurtán és mogorván csak ennyit felelt: Nem látod, hogy ezek a levelek fehérek?

A fenti madár erre mérges lett: -Igenis zöldek!

A lenti madár csőrével felfelé bökött és így válaszolt: -A farktollaimat teszem rá, hogy fehérek. Nem tudsz te semmit!

A fenti madár érezte, hogy elfogja a düh, és anélkül, hogy még egyszer megfontolta volna, leugrott az alsóbb ágra, hogy móresre tanítsa az ellenkezőt.

A másik nem mozdult a helyéről. A két madár ott állt egymással farkasszemet nézve. Dühösen felborzolták tollaikat. Mielőtt összecsaptak volna- hagyományaikhoz híven- mindketten felemelték fejüket.

A felülről jött madár meglepetten felkiáltott: -Milyen különös! Nézd csak a leveleket! Fehérek!- majd így szólt barátjához: -Gyere csak fel oda, ahol én voltam az előbb!

Felröppentek a fűzfa legfelsőbb ágára, és így szóltak: -Nézd csak a leveleket! Milyen zöldek!

